

Udvalget vedrørende analyse af demokrati og magt i Danmark

Henrik Jensen

udvalgssekretær, PhD

Bilag 7

Folketinget, januar 1996

NOTAT OM

MAGTUDREDNING PÅ SVENSK

Sammenfatning: Notatet søger at beskrive udvalgte dele af kommissorium, indhold, organisering, resultater og konsekvenser m.v. af den svenske magtudredning, som var ganske omfattende. Vægten er så vidt muligt lagt på udredningens perspektiver i forhold til 'den svenske (velfærds-)model'.

Kommissorium

Den officielle start på den svenske magtudredning kom 1985 i form af et regeringsdirektiv fra den socialdemokratiske regering I. Carlsson. I det ret fyldige regeringsdirektiv (dir. 1985: 36), som optryktes i magtudredningens hovedrapport, bemyndigede regeringen den svenske statsminister til at nedsætte en komité med den opgave at gennemføre en udredning om magtfordeling og demokrati i Sverige.

Baggrunden for og hensigten med en magtudredning blev i direktivet blandt andet begrundet ud fra en tankegang om 'det demokratiske ideal i Sverige':

»Den demokratiska grundtanken är alla människors lika värde. Alla medborgare har rätt att på lika villkor delta i formandet av det framtida samhället. . . .

Genom att vara aktiv på många områden - i allmänna val, som förtroendevalda i politiska församlingar, som medlemmar i föreningar och folkrörelser, i boendesammanslutningar och fackföreningar på arbetsplatserna osv. - deltar medborgarna i formandet av framtiden. Så såg och ser alltjämt det demokratiska idealet ut i Sverige. . . .

Det demokratiska idealet i Sverige utgår från tanken att demokratin, den sociala tryggheten och den effektiva produktionen ömsesidigt förstärker varandra och utgör varandras förutsättning." (Maktutredningens huvudrapport: ss. 411-412).

I förlængelse heraf pegede direktivet samtidig på, at dette ideal godt kunne være udhulet af den faktiske samfundsudvikling:

»Men demokratins reella innehåll är, till skillnad från idealet, inte en gång för alla givet utan förändras med den sociala och ekonomiska utvecklingen. . . .

Den faktiska samhällsutvecklingen kan därför mycket väl innebära att demokratins reella innehåll totalt sett urholkas.« (ss. 412-413).

Blandt andet ud fra denne tankegang udstak statsministerens direktiv i hovedsagen tre problemstillinger, som udredningen skulle analysere. For det første skulle magtudredningen undersøge, hvordan magtressourcer og indflydelse var fordelt mellem individer, og hvordan forskelle i livsvilkår påvirkede borgernes muligheder for de facto at deltage i demokratiske beslutningsprocesser. For det andet skulle redegørelsen belyse, hvordan magtressourcer var fordelt inden for erhvervslivet, den offentlige sektor, organisationerne og opinionsdannelsen/massemedierne. For det tredje skulle redegørelsen undersøge og tillige vurdere, om samfundsudviklingen i det svenske industrisamfund under ét udviklede sig i retning mod det beskrevne svenske ideal (s. 413).

Organisation m.v.

I spidsen for udredningsarbejdet kom til at stå en ledelsesgruppe af fire samfundsforskere: nordmanden Johan P. Olsen, der havde været en af hovedkræfterne i det norske magtudredningsprojekt, samt tre svenskere: en nationaløkonom, en historiker og politologen, Olof Petersson, der blev primus motor i projektet. Til ledelsesgruppen knyttedes et mindre sekretariat. Udredningsarbejdet budgetteredes over en ca. 5-årig periode med i alt ca. 30 millioner Skr (1985-niveau).

Ledelsesgruppen uddelegerede forskningsopgaver til andre forskere, men stod også selv for en væsentlig del af undersøgelserne og analyserne. Da magtudredningens hovedrapport blev offentliggjort i 1990, var der publiceret godt en snes bøger med analyser og forsk-